

СХВАЛЕНО

розпорядженням Кабінету Міністрів
України

від 2021 р. №

**Державна стратегія національної системи управління
ландшафтними пожежами на 2021-2035 роки**

Опис проблеми управління ландшафтними пожежами та обґрунтування необхідності її розв'язання.

Ця Стратегія визнає пріоритети діяльності, які спрямовані на мінімізацію ризиків від пожеж в природних ландшафтах, ефективне використання ресурсів держави, управлінських інструментів, адаптації діючої системи охорони природних ландшафтів від пожеж до нових умов, які посилюють ризики виникнення великих пожеж, обґрунтування національної інтегрованої системи управління ландшафтними пожежами, визначення переліку відповідальних відомств, установ та організацій, їх функцій та повноважень, а також створення ефективних механізмів міжвідомчої координації та взаємодії з метою попередження та гасіння ландшафтних пожеж.

Реалізація Стратегії, зокрема, передбачає:

- розробку національної інтегрованої системи управління ландшафтними пожежами;
- реалізацію державної політики в сфері охорони природи та боротьби з зміною клімату;
- захист населення від можливих негативних наслідків пожеж у природних ландшафтах, зокрема знищення чи пошкодження інфраструктури, житлових будинків, погіршення якості повітря;
- захист населення від можливого впливу радіації на здоров'я людей, під час пожеж на територіях забруднених в наслідок катастрофи на Чорнобильській АЕС;

- покращення міжвідомчої співпраці у сфері охорони природних ландшафтів від пожеж.

Необхідність підготовки Стратегії викликана розумінням надзвичайно важливої ролі природних (ліси, території природно-заповідного фонду, водно-болотні угіддя, тощо) та культурних (сільськогосподарські землі, в тому числі рілля, пасовища, перелоги тощо) ландшафтів для екологічної, економічної та соціальної стабільності держави, особливо в умовах зміни клімату, невідомим зростанням площі лісових пожеж в Україні з 2-4 тис. га на рік до 7-18 тис. га у 2000-х роках, та більше 180 тис. га у 2020 році, великою площею різного типу ландшафтів пройдених пожежами (близько 2 млн. га, та 11,7 тис. випадків щорічно), необхідністю зменшення негативного впливу ландшафтних пожеж на ґрунти та довкілля на національному та регіональному рівнях, необхідністю зміни існуючої відомчої та фрагментованої системи боротьби з ландшафтними пожежами на нову сучасну національну систему управління ландшафтними пожежами, яка повинна функціонувати під контролем держави, мати єдиний підхід у протидії ландшафтним пожежам, системно та послідовно інтегрувати дії всіх зацікавлених сторін у напрямку попередження та гасіння ландшафтних пожеж.

Стратегія розроблена з урахуванням потреби здійснення єдиної державної політики у сфері ландшафтних пожеж, змін, які відбуваються у лісовому, сільському господарстві та інших видах земле- та природокористування за останні роки.

Мета розроблення стратегії – мінімізація економічних та соціальних ризиків від пожеж в природних ландшафтах, ефективне використання ресурсів держави, управлінських інструментів шляхом адаптації діючої системи охорони природних ландшафтів від пожеж до нових умов, які посилюють ризики виникнення великих пожеж, розробки національної інтегрованої системи управління ландшафтними пожежами, а також створення ефективних механізмів міжвідомчої координації та взаємодії з метою попередження та гасіння ландшафтних пожеж.

До основних проблем в охороні лісів та інших ландшафтів від пожеж можна віднести:

- зміни клімату та практик природокористування та землекористування;
- відсутність достатнього забезпечення протипожежними силами та засобами земле- та лісокористувачів;
- недосконалість системи збору інформації про пожежі;
- фрагментована система боротьби з ландшафтними пожежами;

- неефективність міжвідомчої співпраці та координації в сфері ландшафтних пожеж;
- застарілі методики проектування протипожежних заходів, які лише частково враховують ризики виникнення та розвитку пожеж;
- відсутність цілеспрямованої політики, спрямованої на управління горючими матеріалами;
- відсутність актуальної електронної карти доріг протипожежного призначення;
- відсутність належної уваги та спеціальної системи для навчання професійних, висококваліфікованих лісових пожежників;
- низький рівень відповідальності громади за стан пожежної безпеки.

Аналіз поточної системи охорони ландшафтів від пожеж.

За даними Державної служби статистики України загальна площа лісів станом на 01.01.2020 року становить 10,7 млн га (17,7 %), площа природно-заповідного фонду становить 2,1 млн га (76 об'єктів), загальна площа сільськогосподарських угідь становить 41,3 млн га (у т. ч. рілля – 32,8 млн га), на яких ведуть свою діяльність 40,7 тис. підприємств, з яких 81,5 % дрібні підприємства із площею угідь до 500 га.

До сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України належить 73 % від площі лісового фонду України, інші 27 % лісів перебувають у комунальній власності місцевих громад, Міноборони, Міндовкілля, Державного агентства України з управління зоною відчуження, Міносвіти та інших відомств і організацій. Близько 0,8 млн га лісів не надані у користування, у них не ведеться лісове господарство, відсутня охорона і захист лісів від пожеж. Особливе місце серед природних ландшафтів України займає територія Чорнобильської зони відчуження (далі – ЧЗВ) – територія забруднена радіонуклідами, яка знаходиться у підпорядкуванні Державного агентства України з управління зоною відчуження і становить 259,8 тис. га (2,6 тис. км²). На території ЧЗВ розташовано 94 колишні населені пункти, а площа лісових ділянок складає 155,3 тис. га, з яких близько 60 % лісів становлять високопожежонебезпечні соснові насадження.

Природні ландшафти України, в першу чергу, природно-заповідний фонд, ліси та водно-болотні угіддя, грають критично важливу роль у забезпеченні населення екологічними послугами та збереженні біорізноманіття. Україна має один з найнижчих показників лісистості території в Європі, оскільки в усіх регіонах, крім Карпат, переважають культурні ландшафти, переважно сільськогосподарського призначення. Це визначає необхідність впровадження цілеспрямованого та інтегрованого управління ландшафтними пожежами.

Катастрофічні неконтрольовані пожежі останнього десятиліття в різних регіонах України від Західного Полісся до байрачного Степу загрожують існуючому балансу між користуванням та відновлення екосистем.

За прогнозами Міжурядової групи експертів з питань змін клімату (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) ООН та інших авторитетних міжнародних організацій, зміни клімату за різних сценаріїв протягом століття призведуть до скорочення площ соснових лісів в центральних, східних та північних регіонах України, у тому числі, внаслідок великих лісових пожеж. Упродовж останніх десятиліть середньорічна температура зросла на $0,8^{\circ}\text{C}$ і, на сьогоднішній день, кліматична система знаходиться на траєкторії підвищення температури до $+4^{\circ}\text{C}$. За даними прогнозами, на території України слід очікувати негативні зміни погодних умов з точки зору пожежної небезпеки: підвищення температури повітря, зниження відносної вологості повітря, зміщення сезонів, зростання тривалості вегетаційного і пожежонебезпечного періодів, зростання повторюваності та інтенсивності хвиль тепла та стихійних гідрометеорологічних явищ, зміну водних ресурсів місцевого стоку.

Пожежна небезпека в природних ландшафтах визначається здатністю горючого матеріалу до займання та поширення вогню, що залежать від пірологічних характеристик матеріалу та погодних умов. В Україні, починаючи з 60-х років минулого століття використовують комплексний показник пожежної небезпеки за умов погоди В. Г. Нестерова (В. Г. Нестеров, 1949) з деякими удосконаленнями – урахуванням опадів за минулу добу. Використання комплексного показника є простим у використанні, але не завжди ефективно може попередити про загрозу виникнення пожежі. Існує необхідність доопрацювання шкали пожежної небезпеки за умов погоди, розробити та запровадити універсальну систему надання інформації про клас пожежної небезпеки для лісо- та землекористувачів, що дозволить забезпечити належний рівень протипожежних заходів та готовності відповідно поточній небезпеці.

Згідно діючого законодавства лісо- або землекористувач, власник земель є відповідальним за пожежну безпеку. Головними зацікавленими сторонами, які здійснюють заходи з попередження та гасіння ландшафтних пожеж або залучаються до цієї діяльності, є постійні землекористувачі, ДСНС, збройні сили, поліція, державна система цивільного захисту, органи місцевого самоврядування, громадянське суспільство, волонтери та інші.

Соціально-економічна криза сприяє загостренню проблеми ландшафтних пожеж через збільшення джерел вогню у ландшафтах та запасів горючих матеріалів. Зокрема, падіння доходів громадян, що проживають у сільській місцевості, зниження до мінімуму прибутковості ведення сільського господарства на невеликих земельних ділянках (паях) призвело до збільшення

площ земель сільськогосподарського призначення, що не обробляються та сприяють зростанню використання відкритого вогню у сільському господарстві, збільшують кількість відвідувачів лісу, джерел вогню та запасів горючих матеріалів.

Зупинка фінансування лісогосподарських заходів та охорони лісів від пожеж у 2016 році сприяла зменшенню обсягів проведення рубок догляду в молодняках та підвищенню їх природної пожежної небезпеки і інтенсивності пожеж у них. Через високий податковий тиск протягом останніх десятиліть, лісогосподарські підприємства не мали змоги оновлювати основні засоби пожежогасіння, що призвело до їх значної моральної та фізичної зношеності і суттєвого падіння спроможності лісових господарств попереджувати та гасити пожежі, в тому числі пожежі “нового типу”, які виникають у нових кліматичних умовах протягом останніх 5 років.

На основі даних ДЗЗ, за допомогою сучасних програмних продуктів було встановлено, що за останні 19 років (2001–2019) на території України пожежами було пройдено 38,4 млн. га природних та культурних ландшафтів або 2,0 млн. га щороку. Загальна кількість пожеж за цей період становить 223 тис. випадків (в середньому 11,7 тис. щороку). Найбільш гострою проблема ландшафтних пожеж є у південній та східній частинах України, лісистість яких є низькою, а частка сільськогосподарських угідь великою (понад 70 %).

Упродовж останніх 30 років в Україні регулярно відбувалися великі лісові пожежі у роки пожежних максимумів. Серед таких років варто зазначити: лісові пожежі в Криму у 1993 році (близько 600 га) та в 2007 році (до 1 тис. га); на Луганщині у 1996 році (7,2 тис. га) та у 2020 році (35 тис. га); в Херсонській області в 2007 році (близько 9,0 тис. га) та 2012 році (2,5 тис. га); на території зони відчуження Чорнобильської АЕС у 1992 (17,0 тис. га), 2015 році (14,9 тис. га) та 2020 році (66,2 тис. га); на території Житомирської області у 2020 році (43 тис. га).

Пожежі на територіях, забруднених радіоактивними викидами внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, є особливо небезпечними для довкілля та населення. Так, зокрема, дві великі пожежі у зоні відчуження у квітні та серпні 2015 року призвели до забруднення радіонуклідами значних територій, що мало дуже негативний резонанс у Європі. За даними Норвезького Інституту атмосферних досліджень (NILU) ці пожежі призвели до розповсюдження радіоактивного диму на території Білорусі, Німеччини, Польщі, Росії, Туреччини, України, країн Скандинавії та Балканського регіону, Егейського моря в значних кількостях.

Переважає більшість ландшафтних пожеж в Україні мають антропогенне походження та відбувається на землях сільськогосподарського призначення

внаслідок навмисного або неконтрольованого спалювання стерні або рослинних залишків, спалювання очерету та трави у заплавах, на пасовищах та підпалів у хвойних лісах. Окремі пожежі на півдні та сході України виникають внаслідок сухих блискавок, але ця причина не перевищує 1-3 % у різні роки.

Причини пожеж є дуже важливою інформацією при розробці пріоритетів боротьби з цим явищем. В той же час, в державі відсутня єдина та достовірна система обліку пожеж, що вимагає проведення спеціального аналізу для деталізації причин пожеж по регіонам.

Основними негативними наслідками пожеж у природних ландшафтах можуть бути: пошкодження або загибель рослин; травмування або загибель тварин; матеріальні втрати – будинки, автомобілі, об'єкти інфраструктури, населені пункти, інші цінності; вітрова ерозія «оголеного» ґрунту; погіршення якості атмосферного повітря; викиди часточок сажі в атмосферу; на радіоактивно-забруднених територіях переміщення радіонуклідів із димом на інші території, зменшення кількості опадів поглинених рослинами. Пожежа високої інтенсивності може спалити органічні речовини в ґрунті, зменшуючи його родючість.

Згідно з даними Державної служби статистики України¹, на території лісового фонду країни протягом 1990-2019 років виникло 109,4 тис. пожеж на загальній площі 141,8 тис. га. Середня, за останні 30 років, площа однієї пожежі становить 1,3 га. За період незалежності України до 2017 року включно, пожежами пошкоджено 4,7 млн. куб. м деревини на корені, або 170 тис. куб. м щорічно.

Економічні втрати визначаються як сума збитку, заподіяного пожежами лісовому господарству (включає вартість згорілого лісу на пні, вартість заготовленої лісопродукції, вартість робіт з відновлення лісу, вартість робіт з очищення території) та витрати на гасіння лісових пожеж. Оцінка екологічних збитків від пожеж, які завдаються довкіллю, біорізноманіттю та клімату, в Україні не проводиться. Збитки, заподіяні лісовими пожежами за 2000-2019 рр. (без індексації цін за минулі роки), суттєві і становлять в середньому понад 23,5 млн. гривень щороку, а в окремі роки перевищують 100 млн. гривень.

¹ Дані починаючи з 2014 року наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції. Дані за 2015 рік наведені без врахування пожеж у Чорнобильській зоні відчуження.

Стратегічні цілі та показники їх досягнення:

Нова система: інтегроване управління ландшафтними пожежами

зміна існуючої відомчої та фрагментованої системи боротьби з ландшафтними пожежами на національну систему управління ландшафтними пожежами;

визначення центрального органу виконавчої влади, який буде здійснювати координацію боротьби з ландшафтними пожежами;

розроблення єдиного національного та, на його основі, регіональних планів запобігання ландшафтним пожежам;

оптимізація національної системи статистичного обліку ландшафтних пожеж;

розроблення планів превентивної організованої евакуації в пожежонебезпечних районах у співпраці з місцевими органами влади, а також навчання мешканців для підготовки її належного виконання у разі потреби.

Збалансоване управління попередженням та гасінням пожеж

збалансованість та взаємозв'язок між політикою в галузі попередження та гасіння пожеж;

досягнення раціонального балансу між витратами на попередження і гасіння пожеж;

розвиток досліджень та освіти у сфері ландшафтних пожеж.

Зниження ймовірності виникнення пожеж та ризику їх неконтрольованого розвитку

створення та підтримка стійкого до пожеж ландшафту;

забезпечення належного контролю за дотриманням правил пожежної безпеки у відкритих ландшафтах;

залучення до попередження пожеж усіх землекористувачів та власників земельних ділянок;

розробка та затвердження науково, технологічно та інформаційно обґрунтованої системи прогнозування пожежного ризику;

забезпечення інформацією, сприяння обізнаності та освіти у галузі управління ландшафтними пожежами населення;

створення єдиної уніфікованої інформаційної кампанії на основі закордонного досвіду з метою посилення профілактики ландшафтних пожеж.

Підвищення ефективності гасіння пожеж

розробка національної міжвідомчої системи управління гасінням пожеж;
забезпечення сучасними технічними засобами які застосовуються для наземного та авіаційного гасіння пожеж;

підвищення ефективності раннього реагування та швидкого гасіння малими силами;

проведення детального аналізу випадків гасіння ландшафтних пожеж з метою виявлення недоліків та підвищення ефективності гасіння в майбутньому;

підвищення кваліфікації та готовності пожежних підрозділів;

створення добровільні служби пожежогасіння на місцевому рівні;

ширше залучення волонтерів для гасіння лісових пожеж.

Завдання спрямовані на досягнення поставлених стратегічних цілей, етапи їх виконання, очікувані результати на кожному етапі, з відображенням запланованого темпу досягнення цільових показників та орієнтовного обсягу необхідних фінансових, матеріально-технічних, людських та інших ресурсів.

Збалансованість та взаємозв'язок між політикою в галузі попередження та гасіння пожеж.

Збалансованість та взаємозв'язок між політикою в галузі попередження та гасіння пожеж передбачає необхідність врахування при розробці нормативно-правових актів та програм одночасно і заходів з попередження і заходів з гасіння пожеж.

Досягнення раціонального балансу між витратами на попередження і гасіння пожеж

Для досягнення раціонального балансу між витратами на попередження і гасіння пожеж необхідно надавати пріоритет заходам з попередження пожеж, а не заходам з їх гасіння. Заходи з попередження пожеж повинні фінансуватись як за рахунок коштів державного, так і за рахунок коштів місцевого бюджету в рамках державних та регіональних програм.

Розвиток досліджень та освіти у сфері ландшафтних пожеж

Розвиток досліджень та освіти у сфері ландшафтних пожеж відбуватиметься шляхом:

розробки національних міжвідомчих програм безперервного і сертифікованого кваліфікаційного професійного навчання працівників органів,

що займаються питаннями управління пожежами, з особливим акцентом на використання нових технологій;

створення міжвідомчої програми післядипломної освіти в галузі ландшафтних пожеж з метою задоволення потреби у підготовці кадрів для органів та підприємств, задіяних в управлінні пожежами;

підвищення кваліфікації працівників лісового господарства та установ природно-заповідного фонду;

розвиток науки, впровадження наукоємних технологій і методик у виробництво, обмін досвідом;

розробка якісних типових програм підготовки бакалаврів та магістрів за напрямком управління ландшафтними пожежами;

підвищення конкурентоспроможності та практичної направленості наукових розробок;

запровадження спільної системи кваліфікаційної підготовки та сертифікації пожежного персоналу незалежно від відомчого підпорядкування;

інформаційне забезпечення, впровадження обізнаності та залучення громадян до управління ландшафтними пожежами.

Створення та підтримка стійкого до пожеж ландшафту.

Створення та підтримка стійкого до пожеж ландшафту передбачає підвищення стійкості до пожеж всіх типів природних та культурних ландшафтів шляхом :

запровадження системи управління горючими матеріалами, яка буде включати створення розриву горючих матеріалів, зменшення запасу горючих матеріалів та формування пожежостійких лісів шляхом здійснення лісгосподарських заходів, заготівлею лісової та сільськогосподарської біомаси для енергетичних цілей, випасанням худоби на землях сільськогосподарського призначення, застосуванням контрольованих відпалів тощо;

створення протипожежних розривів та підтримка їх мінералізації на межі населених пунктів, які розташовані серед масивних лісів та перелогів;

створенням системи протипожежних блоків в ландшафтах з високим ризиком виникнення пожеж;

розробки нової інструкції з протипожежного впорядкування в лісах;

змінами в документи, які регулюють правила проведення рубок та лісорозведення в лісах України для формування пожежостійких лісів;

Основну та пріоритетну увагу буде приділено чистим хвойним насадженням молодого та середнього віку, які знаходяться в зонах з високою ймовірністю займання та горіння, зонах з низькою щільністю пожежних доріг, важкою доступністю та в умовах низького та середнього радіаційного забруднення.

Забезпечення належного контролю за дотриманням правил пожежної безпеки у відкритих ландшафтах

Забезпечення належного контролю за дотриманням правил пожежної безпеки буде відбуватись шляхом:

визначення обов'язків лісо- та землекористувачів, громадян, органів влади та місцевого самоврядування щодо дотримання правил пожежної безпеки в лісах та інших відкритих ландшафтах;

визначення механізмів здійснення контролю за дотриманням заходів з застосуванням сучасних інформаційних технологій та методів дистанційного зондування землі;

визначення відповідальних органів за здійснення контролю і встановлення законодавством адекватних санкцій за порушення вимог правил пожежної безпеки у відкритих ландшафтах.

Залучення до попередження пожеж усіх землекористувачів та власників земельних ділянок

Залучення до попередження пожеж усіх землекористувачів та власників земельних ділянок буде здійснюватися шляхом:

створення національного, регіональних та місцевих планів попередження ландшафтних пожеж;

розробки комплексу вимог до протипожежного облаштування всіх типів ландшафтів, зокрема використання обмежувальних протипожежних заходів, створення стійких до пожеж узлісь, забезпечення необхідної кількості протипожежних доріг та водойм;

запровадження системи економічних стимулів, пільг, дотацій для стимулювання здійснення заходів з охорони ландшафтів від пожеж.

Розробка та затвердження науково, технологічно та інформаційно обґрунтованої системи прогнозування пожежного ризику.

Розробка та затвердження науково, технологічно та інформаційно обґрунтованої системи прогнозування пожежного ризику відбуватиметься шляхом:

проведення спеціальних наукових досліджень із доопрацювання та оновлення шкали пожежної небезпеки за умов погоди;

затвердження регіональних шкал класів пожежної небезпеки за метеорологічними умовами;

розроблення та запровадження універсальної системи надання спеціалізованої інформації про клас пожежної небезпеки для лісо- та землекористувачів, що дозволить забезпечити належний рівень протипожежних заходів та готовності відповідно поточній небезпеці;

розробка та впровадження автоматизованої системи моніторингу і прогнозу пожежної небезпеки, яка дозволить здійснювати щоденний моніторинг стану пожежної небезпеки та оновлювати інформацію в реальному часі враховуючи поточні зміни погоди (опади, вітер, зміну температури повітря і т.ін);

встановлення тривалості і дати початку пожежонебезпечного періоду на основі доступних статистичних даних, даних порталу «Ландшафтні пожежі України» і прогнозів зміни клімату з урахуванням пожежного районування та ризику виникнення лісових та інших ландшафтних пожеж.

проведення досліджень та встановлення запасів горючих матеріалів в різних типах ландшафтів;

стандартизація та створення національної карти запасів та типів рослинних горючих матеріалів високої просторової здатності в межах ОТГ, районів, областей, природних зон та України в цілому;

створення карт ризику виникнення та розвитку лісових пожеж з урахуванням типів ландшафту, запасів та характеристик горючих матеріалів, кліматичних даних, пожежної статистики, рельєфу, близькості населених пунктів, рекреаційного і іншого антропогенного навантаження та інших факторів які можуть вплинути на виникнення та поширення пожеж.

Забезпечення інформацією, сприяння обізнаності та освіти у галузі управління ландшафтними пожежами населення

Забезпечення інформацією, сприяння обізнаності та освіти у галузі управління ландшафтними пожежами населення відбуватиметься шляхом:

розробки та розповсюдження інформаційних та агітаційних програм для жителів зон з підвищеним ризиком впливу пожеж;

публікація детальної актуальної інформації про погодні умови в контексті ризиків виникнення ландшафтних пожеж у вільному доступі з максимальною деталізацією;

поширення інформації про ландшафтні пожежі, про небезпеку яку несе неконтрольоване випалювання сухої рослинності;

інформування та навчання основних методі гасіння ландшафтних пожеж за допомогою ручних засобів;

інформування про дотримання вимог правил пожежної безпеки в лісах та інших природних ландшафтах протягом пожежонебезпечного сезону;

встановлення інформаційних стендів на пожежну тематику в місцях відпочинку населення в лісах та біля водойм;

поширення відповідних знань в навчальних закладах шляхом проведення тематичних уроків.

Створення єдиної уніфікованої інформаційної кампанії на основі закордонного досвіду з метою посилення профілактики ландшафтних пожеж.

Створення єдиної уніфікованої інформаційної кампанії на основі закордонного досвіду з метою посилення профілактики ландшафтних пожеж відбуватиметься шляхом:

аналізу закордонного досвіду з проведення інформаційних кампаній про небезпеку лісових пожеж та дотриманню правил пожежної безпеки;

розробки програми проведення інформаційних кампаній та профілактичних заходів з попередження лісових та інших ландшафтних пожеж;

створення пожежного символу для проведення пожежних інформаційних кампаній та залучення громадськості до профілактики ландшафтних пожеж;

створення уніфікованого дизайну інформаційних щитів, листівок, буклетів та інших інформаційних матеріалів на тему небезпеки ландшафтних пожеж та правил пожежної безпеки.

Розробка національної міжвідомчої системи управління гасінням пожеж.

Розробка національної міжвідомчої системи управління гасінням пожеж відбуватиметься шляхом:

затвердження єдиних принципів, підходів та способів гасіння пожеж у всіх типах ландшафтів;

розробки єдиного механізму і правил взаємодії, кожного відомства, яке бере участь в гасіння ландшафтних пожеж;

розробка інтегрованої і загальної системи управління інцидентами під час гасіння ландшафтних в заснованої на принципах оперативної міжвідомчої

співпраці, координації, розподілу і використання ресурсів і послуг усіх залучених учасників;

розробка єдиного механізму управління кризовими ситуаціями, які можуть виникнути при гасінні ландшафтних пожеж.

Проведення детального аналізу випадків гасіння ландшафтних пожеж з метою виявлення недоліків та підвищення ефективності гасіння в майбутньому

Проведення детального аналізу випадків гасіння ландшафтних пожеж з метою виявлення недоліків та підвищення ефективності гасіння в майбутньому передбачає:

проведення, одночасно з проведенням розслідування випадків лісових пожеж, детального аналізу процесу гасіння ландшафтної пожежі, зокрема процесу керівництва гасінням та прийнятих рішень, організації та якості виконання поставлених завдань на всіх рівнях, аналіз інших ризиків які виникли або могли виникнути при гасінні пожежі, з метою виявлення недоліків та допущених помилок, які призводять до зменшення ефективності та збільшення часу гасіння;

розробку, на основі аналізу та з метою підвищення рівня охорони лісових та інших ландшафтів від пожеж, підвищення рівня безпеки при виконанні робіт з гасіння, зниження витрат та збитків нанесених пожежами, пропозицій щодо внесення змін в нормативно-правові акти, інструкції, правила, практику роботи.

Забезпечення сучасними технічними засобами, які застосовуються для наземного та авіаційного гасіння пожеж.

Забезпечення сучасними технічними засобами, які застосовуються для наземного та авіаційного гасіння пожеж має відбуватися через:

оновлення наявної пожежної техніки з врахуванням відомчої специфіки;

віддання пріоритету техніці для швидкого реагування на виникнення пожежі;

запровадження пільг та дотацій для лісогосподарських підприємств для оновлення технічних засобів для гасіння лісових пожеж;

придбання сучасних засобів зв'язку та форми з вогнестійких матеріалів для пожежників;

спрощення процедур організації стабільного радіозв'язку в межах лісогосподарських підприємств;

придбання безпілотних літальних апаратів для моніторингу пожеж під час їх гасіння.

Підвищення ефективності раннього реагування та швидкого гасіння малими силами.

Підвищення ефективності раннього реагування та швидкого гасіння малими силами відбуватиметься шляхом:

оновлення існуючої системи моніторингу пожеж (збільшення кількості пожежно-спостережних вишок з метою забезпечення 100% покриття території лісів та інших ландшафтів з високим ризиком пожежної небезпеки, оновлення та встановлення сучасних систем відеоспостереження для оперативного виявлення лісових пожеж, максимальне поширення сигналу про виникнення пожеж програмними засобами для всіх установ та землекористувачів які можуть бути задіяні в гасінні пожеж);

запровадження механізму мобілізації всіх наявних протипожежних сил на проведення патрулювання найбільш небезпечних місць з зупиненням всієї діяльності яка може спричинити виникнення надзвичайних ситуацій пов'язаних з пожежами при погодних умовах з надзвичайно високим ризиком виникнення та поширення пожежі;

створення в кожній територіальній громаді пунктів зосередження пожежного інвентарю, які можуть бути використані для швидкої локалізації пожежі на ранніх стадіях виникнення;

закупівля легких пожежних модулів на базі позашляховиків для швидкого доставки мобільної групи та локалізації пожеж на ранніх стадіях;

створення національної карти доріг протипожежного призначення з визначенням їх параметрів;

підтримка доріг пожежного призначення в оптимальному стані протягом пожежонебезпечного періоду;

забезпечення створення достатньої кількості пожежних водойм з урахуванням майбутніх змін клімату та зміни вологозабезпеченості територій.

Підвищення кваліфікації та готовності пожежних підрозділів.

Підвищення кваліфікації та готовності пожежних підрозділів відбуватиметься через:

теоретичне і практичне навчання, з метою допомоги пожежникам приймати зважені рішення щодо ймовірних ризиків, безпеки та індивідуального захисту, організації гасіння, вибору стратегії, тактики та способу гасіння, а також ефективної комунікації та злагодженої командної роботи;

розробку процедури відбору сезонного персоналу, який відповідає вимогам та ризикам та розробка стимулів для заохочення найму тих самих

працівників, які працювали у попередній сезон та проявили себе з найкращої сторони;

щорічну перевірку знань та навичок перед пожежонебезпечним сезоном;
забезпечення щоденної підготовки та практичного тренування пожежними бригадами злагодженої командної роботи протягом чергування;

створення спеціалізованих підрозділів з гасіння ландшафтних пожеж в системі ДСНС на рівні кожної області;

проведення детального розбору кожної пожежі з визначенням допущених помилок з метою їх врахування у майбутньому

Підвищення спроможності добровільних служб пожежогасіння на місцевому рівні та залучення волонтерів

Підвищення спроможності добровільних служб пожежогасіння на місцевому рівні та залучення волонтерів:

закріплення правових та організаційних засад створення і діяльності добровільної пожежної охорони, яка здійснюватиме роботу щодо здійснення заходів із запобігання виникненню пожеж, організації їх гасіння та проведення аварійно-рятувальних робіт, а також врегулювання відносин з органами державної влади, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, підприємцями створення пожежних підрозділів місцевих органів влади та добровільних протипожежних формувань;

врегулювання на законодавчому рівні питань: статусу, повноважень, організаційної структури, завдань і функцій добровільної пожежної охорони; повноважень членів добровільної пожежної охорони та добровільних пожежних при виконанні службових обов'язків; фінансове та матеріально-технічне забезпечення добровільної пожежної охорони, добровільних пожежних команд (дружин); соціальний захист добровільних пожежних; механізми залучення волонтерів до гасіння ландшафтних пожеж;

забезпечення щорічного навчання та тренування добровільних пожежних.

Визначення центрального органу виконавчої влади який буде здійснювати координацію боротьби з ландшафтними пожежами та зміна існуючої відомчої та фрагментованої системи боротьби з ландшафтними пожежами на нову сучасну національну систему управління ландшафтними пожежами

Необхідно буде визначити центральний орган виконавчої влади, що буде забезпечувати формування та реалізацію державної політики в сфері управління ландшафтними пожежами.

Зокрема цей орган буде :

- контролювати і координувати дії всіх зацікавлених сторін щодо управління ландшафтними пожежами:
- забезпечувати нормативно-правове регулювання в сфері управління ландшафтними пожежами;
- забезпечувати розробку національного та регіональних планів з управління ландшафтними пожежами та здійснювати контроль за їх виконанням;
- забезпечувати координацію при здійсненні заходів з гасіння великих ландшафтних пожеж;
- надавати методичну допомогу всім зацікавленим сторонам, залученим до управління гасіння ландшафтних пожеж;
- координувати науково-технічну діяльність в сфері управління ландшафтними пожежами;

Оптимізація національної системи статистичного обліку лісових та інших ландшафтних пожеж.

Оптимізація національної системи статистичного обліку лісових та інших ландшафтних пожеж відбуватиметься шляхом:

створення єдиної бази даних ландшафтних пожеж з можливістю внесення інформації всіма сторонами задіяними у напрямку попередження та гасіння лісових та інших ландшафтних пожеж;

з метою зниження приховування зафіксованих випадків пожеж необхідно визначити та встановити критерії для термінів загоряння та пожежа, що в свою чергу дозволить в майбутньому більш точно оцінювати пожежну небезпеку;

використання супутникових даних, та інших спеціалізованих гібридних пожежних продуктів з картами пожеж що дають можливість безкоштовно, у вільному доступі отримати інформацію про пожежі, з подальшою верифікацією відповідальною особою випадків загорань.

Розроблення єдиного національного та, на його основі, регіональних планів управління ландшафтними пожежами.

Розроблення Національного плану відбуватиметься шляхом об'єднання зусиль та максимального використання інституційного потенціалу всіх відомств, установ та підприємств, які відповідальні за попередження та гасіння ландшафтних пожеж, відновлення лісів та інших територій пройдених пожежами у напрямку збільшення пожежної стійкості ландшафту, зменшення пожеж (кількість та площа пожеж та надзвичайних ситуацій) і мінімізація

шкоди від них. Національний план передбачатиме комплекс інституційних і організаційних заходів, оперативні заходи з реагування та гасіння пожеж, реабілітацію ділянок пройдених пожежами, заходи з підвищення ефективності координації та поліпшення взаємодії.

Підготовка планів превентивної організованої евакуації в пожежонебезпечних районах у співпраці з місцевою владою, а також навчання мешканців для підготовки її належного виконання у разі потреби.

Підготовка та реалізація планів превентивної організованої евакуації в пожежонебезпечних районах відбуватиметься шляхом:

розробки у тісній взаємодії з МВС, Міноборони, ДСНС, Держлісагентством, ОДА, місцевими органами влади планів евакуації населення в пожежонебезпечних районах;

затвердження планів евакуації та їх публікації місцевими органами влади з метою інформування населення;

проведення навчання мешканців для підготовки належного виконання евакуації (навчання в установах, організаціях, школах і т.ін.).

Спільні міжвідомчі навчання на національному та регіональному рівнях спрямовані на забезпечення готовності служб та їх міжвідомчої взаємодії.

Спільні міжвідомчі навчання на національному та регіональному рівнях спрямовані на забезпечення готовності служб та їх міжвідомчої взаємодії відбуватимуться шляхом залучення всіх сторін задіяних у гасінні лісових та інших ландшафтних пожеж. Навчання передбачатимуть відпрацювання взаємодії між службами, підвищення кваліфікації керівника гасіння пожежі, підвищення готовності та реагування на лісові та ландшафтні пожежі.

Очікувані результати реалізації Стратегії

Посилення охорони всіх типів ландшафтів від пожеж, підвищення готовності всіх служб до гасіння пожеж та потенційне зменшення збитків завданих пожежами.

Створення національного та регіональних планів управління ландшафтними пожежами.

Створення карт ризику виникнення та розвитку ландшафтних пожеж з урахуванням типів ландшафту, запасів та характеристик горючих матеріалів, кліматичних даних, пожежної статистики, рельєфу, близькості населених

пунктів, рекреаційного і іншого антропогенного навантаження та інших факторів які можуть вплинути на виникнення та поширення пожеж.

Створення національної карти доріг протипожежного призначення з визначенням їх параметрів (тип покриття, середня швидкість руху, порядок їх використання тощо).

Розробка національних міжвідомчих програм безперервного і сертифікованого кваліфікаційного професійного навчання працівників органів, що займаються питаннями управління пожежами, з особливим акцентом на використання нових технологій.

Зміна існуючої відомчої та фрагментованої системи боротьби з ландшафтними пожежами на нову сучасну національну систему управління ландшафтними пожежами, яка буде функціонувати під контролем держави, мати єдиний підхід, системно та послідовно інтегрувати дії всіх зацікавлених сторін у напрямку попередження та гасіння лісових пожеж та пожеж на інших видах землекористування.

Впровадження перелічених заходів призведе до колективної вигоди в довгостроковій перспективі, за умови забезпечення державою інституціоналізації та впровадження даних пропозицій для захисту безпеки, життя та майна і екосистем.

Порядок проведення моніторингу, оцінки результатів реалізації стратегії та звітування:

Моніторинг та оцінка результатів реалізації Стратегії проводиться в межах повноважень Кабінету Міністрів України, Міндовкілля, інших центральних органів виконавчої влади за участю громадських організацій та об'єднань підприємців, міжнародних організацій.

З метою реалізації Стратегії розробляється План заходів щодо реалізації Стратегії, що затверджується окремим актом Кабінету Міністрів України і який повинен містити чіткі і послідовні заходи щодо управління ландшафтними пожежами. План заходів щодо реалізації Стратегії повинен передбачати питання щодо управління ландшафтних пожеж, що забезпечить щорічний аналіз її виконання та коригування виконання завдань Стратегії на наступні роки.

Цей План є обов'язковим для виконання всіма виконавцями, зазначеними у ньому.

У рамках проведення моніторингу передбачається підготовка та оприлюднення щорічного звіту про стан виконання плану заходів з реалізації Стратегії.

Забезпечення ефективного виконання Плану заходів з реалізації Стратегії здійснюватиметься з використанням відповідних інструментів моніторингу ключових показників ефективності та посилення інституціональної спроможності Міндовкілля, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України.

Фінансування Стратегії здійснюватиметься за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, коштів міжнародної технічної допомоги, інших міжнародних донорів та інших джерел, не заборонених законодавством.

Операційний план реалізації Стратегії на трирічний період

1. Основні етапи реалізації стратегії

Завдання	Обґрунтування	Відповідальн і	Період реалізації			Дії	Індикатори досягнення цілей
			ік	ік+ 1	ік +2		
Визначення центрального органу виконавчої влади, який буде формувати та реалізовувати державну політику в сфері управління ландшафтними пожежами						Визначення центрального органу виконавчої влади, який буде формувати та реалізовувати державну політику в сфері управління ландшафтними пожежами, внесення відповідних змін в законодавство	Визначений центрального органу виконавчої влади, який буде формувати та реалізовувати державну політику в сфері управління ландшафтними пожежами з усіма повноваженнями відповідно до Стратегії.
Розроблення національного плану дій з управління						Розроблення національного плану дій з управління ландшафтними	Затверджений національний план дій

ландшафтними пожежами						пожежами який буде затверджений Постановою Кабінету Міністрів України	
Розроблення регіональних (обласних) планів дій з управління ландшафтними пожежами						Розроблення регіональних планів дій з управління ландшафтними пожежами які будуть затверджені розпорядженням голови обласних державних адміністрацій	Затверджені регіональні плани дій в кожній області
Запровадження національної міжвідомчої системи управління гасінням пожеж						Розроблення зміни до нормативно-правових актів, які регламентують гасіння пожеж	Створені спеціалізовані підрозділи по гасінню ландшафтних пожеж в кожній області Запроваджені міжвідомчі системи взаємодії і управління інцидентів під час гасіння пожеж

Розробка та затвердження науково, технологічно та інформаційно обґрунтованої системи прогнозування пожежного ризику						<p>Розроблення системи прогнозування пожежного ризику на основі наукових досліджень</p> <p>Розроблення змін до нормативно-правових актів, які регламентують прогнозування пожеж</p>	<p>Затверджена система прогнозування пожежних ризиків</p>
Створення та підтримка стійкого до пожеж ландшафту						<p>Розроблення змін до нормативно-правових актів, які регламентують ведення лісового, сільського, водного господарства</p> <p>Здійснення заходів з впровадження протипожежних блоків в ландшафтах з ризиком виникнення</p>	<p>Прийняті нормативно-правові акти які регламентують проведення контрольованих палів, формування пожежостійких узлісь, протипожежних блоків</p> <p>Проведені контрольовані пали на площі не менше 1000</p>

						пожеж	га Розроблені проекти протипожежних блоків в межах не менше чим 20 лісогосподарських підприємств
Розроблення планів превентивної організованої евакуації в пожежонебезпечних районах у співпраці з місцевою владою, а також навчання мешканців для підготовки її належного виконання у разі потреби;						Розроблення відповідних планів	Затвердження відповідних планів

